

GOUDSE
REGENBOOG
WANDELING

PLATTEGROND

Regenboogwandeling Gouda

1

We starten onze wandeling bij de Chocoladefabriek, gevestigd op Klein Amerika 20.

Chocoladefabriek

De Chocoladefabriek is een samenwerkingsproject van de stadsbibliotheek, het streekarchief, Libertum (verzetsmuseum) en Kruijten Eten & Drinken. De Chocoladefabriek was in de aanloop naar en tijdens het Roze Jaar 2018 het actiecentrum van de Stichting Roze Zaterdag 2018 Gouda (thans voortgezet onder de naam Regenboog Alliantie Gouda).

Op het dak van de Chocoladefabriek staat een beeld van het portret van Leo Vroman, die samen met zijn voorgangers Erasmus en Coornhert Gouda's geest van tolerantie voedde.

2

We steken de Fluwelensingel over richting Lange Tiendeweg.

Diversiteitspad

Het Diversiteitspad (regenboogzebrapad) werd in 2016 geplaatst op initiatief van Gouda Roze. Het verbindt de Goudse binnenstad met Klein Amerika. Het is een symbool voor verbinding met en tussen alle verschillende mensen die hier oversteken. Gelijkheid in diversiteit.

3

We lopen de Lange Tiendeweg helemaal uit richting Sint Janskerk.

Sint Janskerk

De grote brand van 1552 verwoest een groot deel van de middeleeuwse Sint-Jan. Kort na de ramp gaven de bestuurders opdracht voor de bouw van de meest opzienbarende kerk van Holland. Met 123 meter is het ook nog de langste kerk van Nederland.

Wie de Sint-Jan inloopt valt stil bij het zien van de majestueuze ruimte met de 72 wereldberoemde gebrandschilderde ramen. Die beleving wordt alleen maar sterker, wanneer je het wonderlijke licht door de 'Hollandse Meesters' ziet binnenvallen.

Het uit de periode 1550 -1770 daterende Koningsglas, geschonken door Philips II van Spanje, bevat een suggestief detail van Jezus met de jongste discipel Johannes op schoot in een liefdevolle pose. Sommige deskundigen zien hier een homo-erotisch beeld in.

2018

Het is geen nieuws dat in religieuze kring de acceptatie en inclusie van lesbische, homoseksuele en transpersonen soms nog wel een ding is. Toch vond er in 2018 een kleine revolutie plaats toen onder auspiciën van de Raad van Kerken in de Sint Jan een oecumenische roze viering werd gehouden ter gelegenheid van Roze Zaterdag. Het was het begin van een verdergaande emancipatie en acceptatie van Goudse LHBTI's. Gouda werd in 2019 Regenboogstad.

4

We wandelen door: linksaf naar Achter de Kerk, over de Kapelbrug en richting de Willem Vroesentuin.

Willem Vroesenhuis

Voor ons zien we het Willem Vroesenhuis (voormalig Oude Mannenhuis, jawell!), rechts de beeltenis van Erasmus en links het Weeshuis, de Jeruzalemkapel en de naastgelegen 'schoolmeesterswoning', nu het Gouda750-huis.

Dat laatste pand bood jarenlang onderdak aan jeugdsoos De Gonz en korte tijd ook aan de Sociëteit Mispoes voor lesbiennes en homoseksuelen.

CDA-wethouder Potharst, tevens bestuurder van de Stichting Katholieke Jeugdverblijven, eigenaar van het pand en de huisbaas van Mispoes, zette de *homofielen* in 1988 weer op straat. Het paste volgens hem niet in het beleid van zijn stichting. Verontwaardigd en boos ging het COC op zoek naar andere huisvesting.

5

Iets buiten de Willem Vroesentuin vinden we de Spieringstraat (niet voor bezichtiging)

Trefcentrum COC

Verderop in de Spieringstraat op nummer 113a was Trefcentrum COC gevestigd.

Dat gebouw, het voormalig consultatiebureau voor zuigelingen­zorg, werd na een lange zoektocht (zie verderop in de wandeling) in 1990 geopend door de Goudse PvdA wethouders Jellie Gorter en Jaap Warners.

In het Trefcentrum COC vonden 16 jaar achtereenvolgende vele activiteiten plaats gericht op integratie en emancipatie van homoseksualiteit. Wekelijkse ontmoetingsavonden en eetcafés maakten deel uit van het programma.

Brandgevaarlijke homo's en lesbo's

De plaquette werd al binnen een week door vandalen (of homofoben?) beklad en vernield. Het COC moest een uitzonderlijk hoge premie voor de brandverzekering betalen, vanwege het feit dat “gezien de aard van de bezoekersgroep” er een verhoogd risico op brand was.

Nadat de gemeente de subsidie introk en het COC het pand moest verlaten, kreeg het een woonbestemming.

6

We gaan bij het Vroesenhuis rechtsaf. Tussen de Sint Jan en Museum Gouda lopen we door naar de Torenstraat.

Cafeetje Heeeurlijk

Op de hoek met de Wijdstraat domineert Cafeetje Heeeurlijk met een vrolijke gastvrije sfeer.

Hier is iedereen welkom. Het maakt cafébaas Lizette niet uit wie of wat je bent of hoe je eruit ziet.

Op de andere hoek heeft ook nog korte tijd het gay-friendly café 'Oh, Die!' gezeten, waar soms dolle feesten werden gegeven.

7

We lopen van hier door de Wijdstraat de Markt op.

Markt

Op de Markt vallen twee gebouwen meteen op. Het gotische stadhuis midden op het plein en de Waag aan de noordzijde.

Regenboog

Het licht gebogen deel van de Markt achter het stadhuis, tussen Hoogstraat en Stoofsteeg werd, waarschijnlijk vanwege de vorm de Regenboog genoemd. Centraal op dit deel staan de Waag en gebouw Arti Legi, dat in de 15e en 16e eeuw een school was.

Erasmus ging vanaf zijn 4e jaar naar school in het gebouw van Arti Legi. In 1855 werd op de benedenverdieping het kantongerecht gevestigd en op de bovenverdieping een tekenschool, later kwam daar een muziekschool bij.

Grappig dat op een oude kaart hier de kleuren van de regenboog zijn ingetekend.

Een regenboogzebrapad avant la lettre.

8

Wandel naar de oostzijde van het stadhuis (rechts).

Oude Stadhuis

In 1395 kocht het stadsbestuur van Gouda het marktveld van de heren Van der Goude om daar een stadhuis te bouwen. Toch zou het nog tot 1448 duren voordat met de bouw werd begonnen. Volgens de stadshistoricus Ignatius Walvis was de gebrekkige financiële positie van de stad de oorzaak van het voortdurende uitstel. Het gebouw had aanvankelijk de vorm van een groot stenen stadhuis.

In de loop der eeuwen hebben verbouwingen aan het stadhuis plaatsgevonden, zo werd in 1603 het bordes met de beelden aan de voorzijde geplaatst en in 1692 werd het oude houten schavot aan de achterzijde vervangen door het huidige exemplaar. Op het schavot vonden o.a. executies plaats.

Sodomieten (homoseksuelen) werden in Nederland tot aan het begin van de 19e eeuw wegens "vuyle ontugt" terechtgesteld door ophanging; ook werden zij wel buiten de stadsmuren op een hoog vuur gekookt. Jillis Bruggeman was in 1803 de laatste ter dood veroordeelde homo.

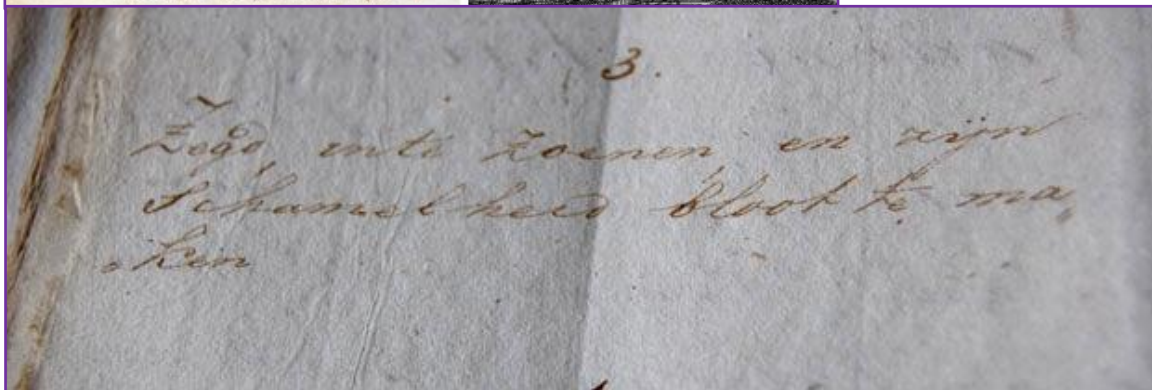

Soms werd in Gouda een veroordeelde “aan de kaak gesteld”. De kaak was een klein schavot aan de oostgevel van het stadhuis (te zien onder het huidige klokkenspel*). Veroordeelden waren op deze schandplaats het mikpunt van spot en zij werden met vuiligheid bekogeld door de inwoners van de stad.

Onder de gewelven van het stadhuis (de burgerhal) werd in de middeleeuwen vlees gekeurd en op donderdagen werd er boter en kaas verhandeld. Donderdag is nu nog steeds marktdag in Gouda.

De staatkundige hervorming in de 19e eeuw, waarbij de scheiding van kerk en staat werd vastgelegd opende de weg naar een beter klimaat voor homoseksuelen.

* Het klokkenspel aan de zijkant van het stadhuis dateert uit de jaren 60 en is geschonken door een directeur van een Goudse verzekeringsmaatschappij en hoort dus origineel niet bij het stadhuis. Het wordt in de volksmond van de Gouvenaars, “het klokkenspel van Bouwmeester” genoemd naar de naam van de schenker. De voorstelling ‘Vrijheyt tot ter Goude’ laat zien hoe graaf Floris V in 1272 de stadsrechten aan Gouda overhandigt.

9 We lopen door langs het stadhuis.

Oude Stadhuis (vervolg)

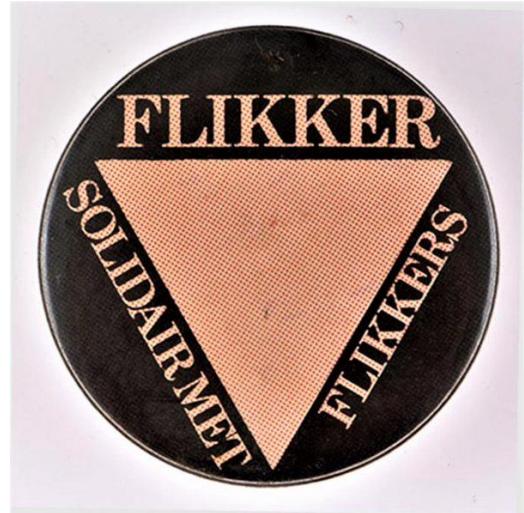
Het historische stadhuis zoals het daar nu nog staat was tot 2012 het Goudse bestuurscentrum. Begin jaren zeventig was het regelmatig doelwit van het Rooie Flikkerfront dat met het plakken van posters de behoudende en discriminerende bestuurscultuur ter discussie stelde.

In die tijd kon je als homostel in Gouda niet gaan samenwonen omdat er geen woonvergunning werd verstrekt voor een huurwoning als je niet van plan was te trouwen. (En trouwen kunnen homostellen pas sinds 2001). De Rooie Flikkers waren tot 1980 actief.

Veranderingen

In de loop van de jaren zeventig gingen de luiken van het Stadhuis langzaam open en kreeg Gouda oog voor de buitenwereld en haar moderne invloeden.

Gouda werd wereldser mede doordat mensen van buiten de stad Gouda ontdekten als prettige en goedkope woonplaats.

Beetje bij beetje werden de vervallen en dichtgetimmerde panden in de binnenstad opgeknapt, veelal door forensen die in Den Haag, Rotterdam of Utrecht werkten, en werd de aanvankelijk ruim opgezette wijk Bloemendaal gebouwd. Helaas met de nodige (financiële) tegenslagen door de slappe veenbodem.

10

We steken over naar De Waag.

De Waag

Na de sluiting van Sociëteit Mispoes in 1988 ging COC Gouda op zoek naar een nieuw onderkomen. Door de gemeente werd de bovenverdieping van De Waag als nieuw ontmoetingscentrum voor LHBTI's aan COC Gouda beschikbaar gesteld. De leden, de eigen achterban, weigerden echter naar de Waag te verhuizen omdat dat gebouw teveel in het zicht lag en iedereen kon zien wie er binnen ging(!).

Vervolgens werd het COC in de Kadebuurt een oude Kleuterschool toegewezen. Maar daartegen kwamen buurtbewoners in opstand die met een huis-aan-huis handtekeningenactie "de komst van homofielen in hun kinderrijke buurt" wisten te voorkomen. Als reactie kreeg het COC uiteindelijk in 1990 het Consultatiebureau Spieringstraat toegewezen en vestigde er het Trefcentrum COC. Met bijna 300 leden brak een bloeitijd aan met vele activiteiten.

Einde van COC Gouda

In 2006 trekt CU wethouder van der Sluijs de subsidie in vanwege gewijzigd beleid. Het is de doodsteek voor het Goudse COC. Doelgroepenbeleid wordt afgeschaft. Het COC vertrekt uit het Trefcentrum en fuseert in 2007 met COC Rotterdam. Gouda moet dik tien jaar wachten tot de Regenboog Alliantie Gouda wordt opgericht.

REGENBOOG ALLIANTIE
GOUDA

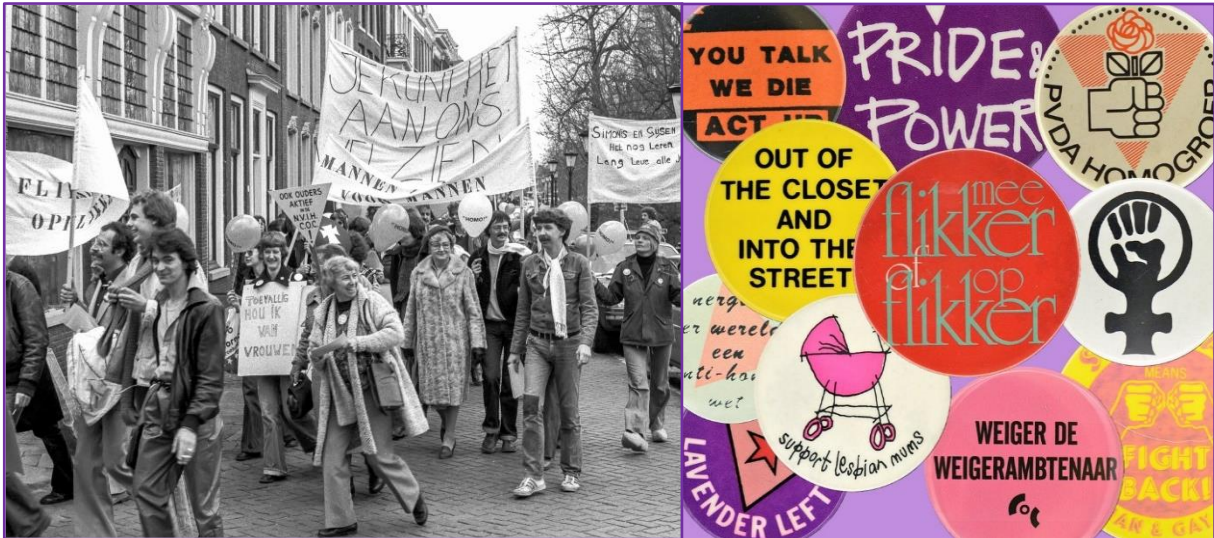

11

Drie gebouwen rechts van de Waag treffen we Markt 31.

Afdeling Burgerzaken

Markt 31 met de gevelsteen met het stadswapen, is het voormalig kantoor van de Afdeling Burgerzaken, die in de jaren zeventig en tachtig verantwoordelijk was voor de uitvoering van het voor LHBTI's discriminerende gemeentelijke beleid.

In 1990 nog stelt de Goudse burgemeester, Jan Hein Boone, openlijk sterk tegen het homohuwelijk te zijn. De Afdeling verhuisde in de jaren 80 naar het stadkantoor aan de Kazernestraat, later naar de voormalige fabriek van Steenland aan Klein Amerika en is sinds 2012 gevestigd in het Huis van de Stad. Op Klein Amerika werd in het pand in 2014 de Chocoladefabriek gevestigd.

Gouda had in 2001 bij de openstelling van het huwelijk voor paren van gelijk geslacht nog ambtenaren die met een beroep op gewetensbezwaren geen huwelijk tussen mannen of tussen vrouwen wilden sluiten. In voorkomende gevallen werd naar een praktische oplossing gezocht. Pas na 2014 (!) werden geen weigerambtenaren meer aangenomen.

12

We lopen langs de Waag naar de Nieuwe Markt

Nieuwe Markt

Het plein met o.a. de Agnietenkapel, de Koffiefabriek, Prego, Hema, Bagels&Beans. Tijdens Roze Zaterdag 2018 was hier het kloppend hart van de organisatie gevestigd. Dit is het meest queer-vriendelijke plein van Gouda, zo laten voorbijgangers ons weten.

Terwijl hier en op de Kleiweg rond Coming Outdag in 2021 de regenboogvlaggen het moesten ontgelden. Die werden vernield en gestolen. En bij het Huis van de Stad werd de expositie 'Legale Liefde' over 20 jaar trouwen voor paren van gelijk geslacht beklad en vernield. Tja... Gouda 2021. Er is nog een lange weg te gaan.

13

We wandelen via de Nieuwstraat, de Kleiweg en Kleiwegstraat naar de Nieuwe Haven.

Nieuwe Haven 310 / Regentesseplantsoen 8a
Het Vrouwenhuis en vrouwenetcafé was gevestigd in de voormalige Groen van Prinstererschool op nr 310 (thans woningen).

Hier voelden ook veel lesbische en biseksuele vrouwen zich op hun gemak in hun eigen Sociëteit *de Roze Vlinder*. Later werd deze vrouwengroep onderdeel van het COC.

14

We lopen iets terug door de Hof van Jansenius achterom naar het Regentesseplantsoen.

De Klepel

Hier werd eind jaren zestig op nummer 8a de allereerste homosoo van Gouda, De Klepel, gevestigd. Elke vrijdag kwam men bijeen vooral voor ontmoeting en gezelligheid. De soos vond onderdak in het gebouw van de NVSH, de Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming, die tot doel had het taboe rond seks te doorbreken. Zij deed dat door voorlichting te geven over seksualiteit, bemiddelen bij abortus en ruimte te geven aan nieuwe samenlevingsvormen, waaronder erkenning van homoseksuele relaties.

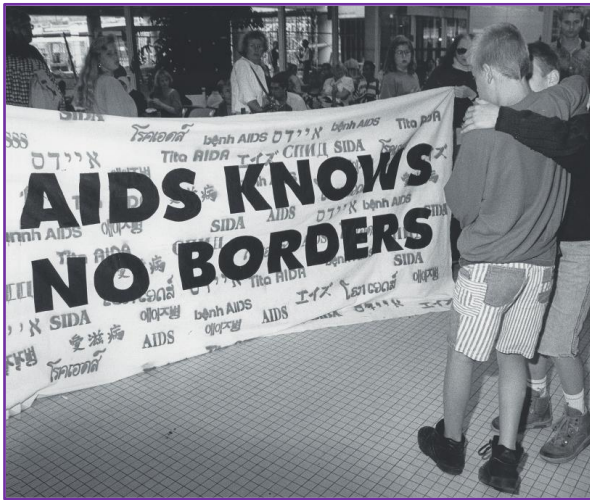

In 1975 werd hier COC Gouda gehuisvest, dat ook de exploitatie van De Klepel overnam en er een discoruimte opende. Hoewel het COC zich ook op lesbische vrouwen richtte, bleven de mannelijke bezoekers in de meerderheid. In de bovenruimte richtte het COC een kantoor in, van waaruit - in samenwerking met de NVSH - voorlichtingsactiviteiten ontplooid werden.

Vanaf 1977 vond ook het eerste Filmhuis Gouda hier onderdak op de zaterdagavond. Maar het stempel 'sexhuis' dat op het pand rustte, leidde ertoe dat het Filmhuis na enkele jaren wilde verhuizen naar een andere locatie (Lethmaetstraat).

Rampzalige jaren 80

De seksuele revolutie van de *seventies* kreeg begin jaren tachtig veel weerstand uit conservatieve en rechts-religieuze kring. De toenemende aidsepidemie, aanvankelijk in meerderheid onder homoseksuele mannen, was daar mede debet aan. De ontdekking van aids bij homo's had een vernietigend effect op het idee van vrije seks, omdat het verband tussen promiscuïteit en een dodelijke ziekte leek te zijn aangetoond.

Het had wel een dubbel effect op de emancipatie van homo's: aan de ene kant groeide hun solidariteit tegen de overheid die aanvankelijk nauwelijks hulp bood, en voor de soms wereldberoemde slachtoffers (filmsterren, popzangers, filosofen, etc.) die met regelmaat in de publiciteit kwamen. Tegelijk raakten homo's steeds meer ingeburgerd en bleek dat ook zij het liefst met een partner een vaste relatie hadden, zozeer zelfs dat ze ermee wilden trouwen en kinderen wilden adopteren. Nederland was in 2001 het eerste land waar het "homohuwelijk" wettelijk werd geregeld.

Met de NVSH ging het in deze periode snel bergafwaarts en daarmee verdween het centrum aan het Regentesseplantsoen. Ook de activiteiten voor homo's en lesbiennes waren dakloos geworden.

15

We wandelen over "de Regentes" (zoals oudere Gouwenars nog weleens zeggen) naar de Kleiwegbrug die we overgaan richting Vredebest en station.

Mi Amigo

Op de Vredebest was rond 1980 Bar Mi Amigo gevestigd, Gouda's eerste, enige en laatste gaybar, die helaas ter ziele is gegaan.

Mannen die contact zochten met mannen troffen elkaar in die tijd bij het busstation en in het van Bergen IJzendoornpark. Een nieuwe HOP (homo-onthoetingsplaats) ontstond later na aanleg van de Reeuwijkse Hout in een gedeelte van dit wandelgebied.

Nabij het station is tijdens Gouda750 de door GSA leerlingen speciaal gemaakte 'Queer Icon' te zien.

16

Loop via de stationstunnel (kan met OV-kaart) of via de Spoorstraat naar het Huis van de Stad.

Huis van de Stad

Hier wappert de regenboogvlag. En dat niet alleen. In dit bestuurscentrum van Regenboogstad Gouda zijn in het beleid niet mis te verstane uitgangspunten geformuleerd waar het gaat om acceptatie en inclusie van lesbiennes, homo's, biseksuelen, trans en intersekse personen:

"Diversiteit maakt onze stad veelkleurig

De gemeente Gouda staat voor een stad waarin iedereen zich thuis kan voelen en kan deelnemen aan de samenleving. Een stad waarin elke inwoner telt en niemand wordt uitgesloten. Een stad waarin inwoners verantwoordelijkheid nemen voor elkaar en waarin iedereen in vrijheid zichzelf kan zijn. Wij willen bijdragen aan de acceptatie van LHBTI-personen en ervoor zorgen dat mensen kunnen uitkomen voor wie ze zijn, wat hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit ook is.

Samen met heel veel partijen heeft Gouda ondertekend dat we een Regenboogstad zijn; een stad die zich sterk maakt voor het verbeteren van de sociale acceptatie, veiligheid en emancipatie van LHBTI's. De Regenboogvlag zal als uiting daarvan de aanblik van het Huis van de Stad sieren. Een vlag is symboliek, het gaat om de daden. We zien het als gemeente ook als onze taak om mensen en organisaties aan te spreken over diversiteit. En om de veiligheid van LHBTI's te waarborgen en daarover in gesprek te gaan en blijven. Met respect voor ieders positie en verantwoordelijkheid. Dat geldt voor scholen, maar bijvoorbeeld ook voor sportclubs, kerken en de winkelstraat.

Diversiteit maakt onze stad veelkleurig. Gouda heeft een traditie van tolerantie en verdraagzaamheid. Die traditie is waardevol, mede gezien de grote verscheidenheid in onze stad. Gouda blijft zich inzetten voor een verdraagzaam en divers Gouda, daar lopen we als gemeente in voorop!"

Het Huis van de Stad is het eindpunt van de wandeling. Dank voor je deelname.

DE REGENBOOGWANDELING IS EEN UITGAVE VAN DE STICHTING REGENBOOG ALLIANTIE GOUDA
REGENBOOGALLIANTIE.NL * REACTIES: INFO@REGENBOOGALLIANTIE.NL